

# SLAVJAN.

Časnik slovstven i uzajemen za Slavjane književne i  
prosvětljene.

Vreduje i na světlo dava Matija Majar v Celovcě (Klagenfurt).

Číslo 4. Izhadja desetput v letě po jednoj cěloj listině i  
velja s poštninoy 3 florinte ali 2 rublja.

1873.

## Slovo o Slovakah.

Radi razgovetnosti i jasnosti stoj ovdě najpred něčto o vlast-  
nih imenah.

Slovenci imenuju svoj govor, svoje knjige, novine in običaje slovenskimi — Slovaki svoje takžě slovenskimi; oboje je pravilno, v naših sadajnih obstojateljstvih pak dvojsmiselno po tomu, čto se ne vě ali poměni slovo: slovenski slovensch ali slovakischi to ni vse jedno, se ima razlikovati. — Do nedavna to poimenovanje ni měšalo namreč dotle, dokle je vsako slavjansko pleme od ostalih plemen bratskih odděljeno obdělovalo svoje slovstvo, dotle se je vědelo, da ako je upotrěboval Slovenec slovo: slovenski, je poměnilo: slovensch, ako pako Slovak, je poměnilo: slovakischi, ni se bilo bojati dvojsmiselnosti. Scěla jinače sada; zavladao je gospodski i uzajemni običaj slavjanski, da se piše ne samo o někom pojedinom plemeně; nego ne rědko v jednoj istoj knjigě, v jednom istom so-  
stavkě (statji) o raznih plemenah slavjanskich — to slovo bi bilo v takih knjigah i spisah dvojsmiselno, dla toga buděmo imenovali, čto pripada Slovincam: ilirsko - slovensko, čto Slovakam: ugarsko - slovensko; zemlju, kdě obitavaju Slovenci: Slovenijoj; kdě Slovaki: Slovenskim; vsa plemena našega naroda skupa: plemenami slavjanskimi, Slavjanami. Slovo: ugarsko ne izvira iz vlastnoga imena: Ungarn, nego koren slova je: gora i znači severnu gornatu čast podolja dunavskoga, južna čast toga podolja je pako ravna = ravšina = ogromna ravnija, ali kako bi se reklo, je planja = planjava = ogromna planina, od toga slavjanskoga slova izvira takžě helensko i latinsko ime: Pannonia. — Nam se zdi po skerbnom preiskavanji najprikladněše tako ta imena razlikovati, ako bi jih pak někto jinače poimenovati hotel, na priměr, da bi radje pisal Slovan slovenski město Slavjan slav-

ja n s k i svobodno vsakomu bilo, mi ga jednako dobro ponimamo i on nam ostane jednako mil i drag: samo da piše v smislě rodoljubnom, uzajemnom, obće-slavjanskom. —

Važno, ljubopitno i upravo potrebno je književnomu i prosvětlenomu Slavjanu bližje upoznati se s zadevami i s stanjem raznih plemen slavjanskih po tomu, čto upravo to spoznanje povzdigne Slavjana v red prosvětlenih rodoljubov. Ovdě progovorimo někoje slovo o bratrah Slovakah i o njih slovstvě.

Slovakov je blizo tri milijone duš, prebivaju na južnoj straně visokoga i obširnoga gorovja tatranskoga (karpatskoga). To pleme slavjansko je telesno i duševno krěpko i lovko, ktero je svoj izvirni praslavjanski značaj čudnovitno vërno do naše dobe začuvalo i ohranilo; česa se prepričamo, ako promotrimo njih čarobne narodne poslovice, pripovědke, pèsni i obiçaje, kterih je nekoliko sbranih i na světlo danih od Matice (ugorsko-) slovenske v knjigě: Sbornik slovenskych narodnych piesni, povestí, prisloví, porekadiel, hadok, hier (jiger), obyčajov a povier. Zväzok 1. Vo Viedni 1870. Nakladom Matice slovenskej. — Knjiga polna neocěnitelnoga narodnoga duševnoga blaga. — Utešiteljno napreduje to zanimljivo pleme slavjansko, hotja (ako ravno) ima od svoje odnarodjene žlahte malo podpore, ali nič, zaprek pako od protivnikov preveč. Vsa njih moč obstoji v njih silě umstvenoj, v iskrenom rodoljubji i v neumornoj i neutrudljivoj dělavnosti. Slovaki, njih samo blizo tri milijone duš, izdajaju slědeče novine i časopise v svojem ugorsko-slovenskom narečji, kako jih je napočital list literarni Slovesnost v čislě 1. lěta 1873:

1. „**Cirkevni Listy**“ pro veškere zalezitosti cirkve evanjelicko-luteranske. Redaktor *Dr. J. M. L. Hurban*. — Časopis toti izhadja v Skalici dvakrat na mēsec po jednoj listině v velikoj osmerki.

2. „**Katolicke Noviny**“ list spolku sv. Vojtecha. Redaktor *Andrej Pulmann*. — Izhadjaju dvakrat na mēsec v Trnavě (Tyrnau) po jednoj listině v velikoj četverki. Okolo toga imenitnoga časopisa sbira se gromadno katolicko Slovenstvo ugorsko.

3. „**Konfessionalna Škola**,“ časopis pre vychovu, vyučbu, hudbu, umenie a literaturu. Redaktor *Otto Matzenauer*, spoluredaktor *Josef Zelliger*. — Izhadja v Skalicě dvakrat na mēsec po jednoj listině v osmerki.

4. „**Letopis Matice Slovenskej**.“ Redaktor *Viliam Pauliny-Toth*. — Izhadja v zvezkah lexikalnih 7 do 8 listin silnih dvakrat v lětě v Turčanskom sv. Martině.

5. „**Narodnie Noviny**.“ Redaktor *Viliam Pauliny-Toth*. — Izhadjaju v Turčanskom sv. Martině trikrat na teden. Majitelj i izdavatelj političkih listov totih je: Consortium *Pavel Mudron a Spol*.

6. „**Narodni Hlasnik.**“ Noviny pre slovensky l'ud. Redaktor a vydavateľ *Mikulaš Št. Ferienčík.* — Izhadja v Turčanskom sv. Martině po dvěh listinah na mēsec v osmerki.

7. „**Obzor.**“ Noviny pre hospodarstvo, remeslo a domaci život. Redaktor a vydavateľ *Daniel G. Lichard.* — Izhadja v Skalici trikrat na mēsec na listině v velikoj četverki.

8. „**Orol.**“ Obrazkovy časopis pre zabavu a poučenie. Redaktor a vydavateľ *Andrej Truhly-Sytniansky.* — Izhadja v Turčanskom sv. Martině na konci vsakoga mēseca na trěh listinah. Vredničtvo i opravničtvo je v Previdzi (Privigyje).

9. „**Prijatelj l'udu.**“ Poučno-zabavni časopis pre slovensky l'ud. Vydavateľ *Jan Kadavy.* — Izhadja na maloj osmerki v sešitah po dvě listině četirikrat na lěto v Turčanskom sv. Martině.

10. „**Rarašek.**“ Obrazkovy humoristicko-satiricky list. Rediguje *Montečerigo*, majitel *Andrej Černiansky*, vydavateľ: Consortium. — Izhadja v Turčanskom sv. Martině jedenkrat v mēsecě po jednoj listině v osmerki, vredničtvo se nahadja v Rajci.

11. „**Slovenske Noviny.**“ Politicky organ novej školy. Redaktor *M. Horalek*, majitel *Jan Bobula.* — Izdava jih slovenski odbor v Peště trikrat v tedně.

12. „**Slovensky Sion.**“ Katolicky kazatel'sky časopis. Redaktor a vydavateľ *Vincent Havliček*; 12 zvezkov na lěto.

13. „**Slovesnost.**“ Literarna a kriticka priloha k „Orlovi.“ Redaktor a vydavateľ *Andrej Truhly-Sytniansky.* — Izhadja na konci mēseca s „Orlom“ na 1—2 listinah v četverki v Turčanskom sv. Martině.

14. „**Straž na Sione.**“ Noviny evanjelicke pre dom a rodinu slovensku. Mesačna priloha „Cirk. List.“ Redaktor a vydavateľ *Dr. Josef M. L. Hurban.* — Izhadja v Skalicě jedenkrat na mēsec na jednoj listině v osmerki. Vredničtvo v Hlbokom (poslednja pošta Senica = Szenitz).

Kromě těh novin i časopisov se daja na světlo, čto se uže samo od sebe razumi pri plemeně slovstveno tako dělatel'nom, ne malo knjig i knjižek naměnenih sprostomu ljudstvu; za prosvětljenějše občinstvo su pako imenovani časniki osobito: *Orol*, i njegova učena priloga: *Slovesnost*, dalje *Lětopis Maticе slovenskej*. Matica je srědišče sil umstvenih i dělovanja književnoga i ima kromě ročnih členov, blizo 500 členov zakladateljev i blizo 600 rednih členov. Toliko o ugarsko-slovenskom slovstvě.

Največ zanimljivo je pako ugarsko-slovensko narečje tēm da ima to izvanredno vlastnost, da je med vsěmi narečjami slavjanskimi, naj več podobno — z a j e d n o v s ě m n a r e č j a m s l a v j a n s k i m, medtēm ko je vsako jino narečje posebno podobno samo jednomu ali drugomu, na priměr: ilirsko-slovensko narečje je naj podobnějše horvatsko-serbskomu, bolgarsko serbskomu, česko ugarsko-slovenskomu, ugarsko-sloven. pak je v raznih stranah Slovenska značno blizko

i podobno vdruk češkemu, ilirsko-slovenskomu, horvatsko-serbskomu, poljskomu i ruskomu. O tom se najde obširniji sastavek v ruskoj knjigě g. Gerbelja: „Поэзія Славянъ“ prestavljen na ugarsko-slovensčinu v literarnom listě: Slovesnost, v čísle 1. l. 1873; ovdě ga postavimo v vzajemnom ilirsko-slovenskom narečji radi njegove važnosti i radi toga, da čitajuč kdožkoli te sastavek v narečji ugarsko-slovenskom i ilirsko-slovenskom se može prepričati i uzradovati nad neočakovanoj blizkoj podobnostju těh dvěh narečij.

## Slovstvo Slovakov.

„Slovaki počitaju se obično k česko-moravskoj vetvě zapadoslavjanskoga plemena. Zaujimaju skoro popolno župe ali okraje severoizhodne (severne) Ugorske: trenčansku, turčansku, oravsku, liptovsku i zvolensku; kromě toga tvore većinu okraja nitranskoga, spiškoga, sariškoga, tekovskoga, zemunskoga, gemerskoga i hontskoga, pa menšinu okraja prešporskoga, novogradskoga i abujvarkoga. Ale jednotlivne osade i selišća Slovakov segaju daleko za granicu zemljišća zaujimajučega imenovanih sada petnajst okrajev, i nahadjaju se i v dvajstih jinih okrajah Ugorske pač do same Save, kdě se uže stikaju s narodopisnom zemljiščem Serbov i Horvatov. Ker pako gorna podtatranska vlast Slovakov ne može preživiti berzo uzrastajučega obivateljstva, se obrača skoro nepretergnuti tok slovenskoga naseljevanja rečiščem Vaga, Nitre i Hrona k Dunaju i po Bodrogu i Hernadu v udolje Tise, v tu prijetnu ugarsku nižinu, koja je pred naležela, ako i ne izključivo, prapradědam Slovakov, i možebiti stane se ješće nekada vlastničtvom — ako i ne izključivim — njih praunukov.

„Čislo narodnosti (ugarsko-) slovenske ne može se tako točno ustanoviti iz pričín jako družbinskih tako i državničkih. Med Slovakami postoji iz jedne strane nesmiriteljni razpor med plemstvom i ljudstvom: plemstvo se, tako rečeno sramuje za svoj rod i počituje se k Madjaram, podobno jako zapadnoruska žlahta počituje se k Poljakam. Od druge strane madjarska uprava, skerbeč o razmnoženji madjarske narodnosti nad druge ugarske, imenovito nad slovensku, noče viděti v okrajah poměšanih razlike jezika i pričisluje Slovake k madjarskomu plemenu, čto se i v statističkih spisah kaže. Budi kako budi, mi možemo scěla spolegljivo ustanoviti, da je ugarsko-slovenskoga obivateljstva najmenje tri milijone duš. Pa kako se je uže spoměnilo, to obivateljstvo se berzo množi bez ogledu na njegovo rakusku, vlastne madjarsku, vladu. Ugarsko-slovenska narodnost vladne znamenitoj pretvorujučoj siloj: ona razširuje se zvlaste na račun Madjarov. I isti Němci v srědě med Slovakami ne mogu obderžati dolgō svoju narodnost; tako suse popolno poslovenčile mnoge jih naselbine v Spišskom i Gemerskom okraji.“

„Je ješče jedna okolnost, po kateroj je to sveže, dovtipno i prijemno pleme ješče znamenitjeje. Na zemljišči Slovakov dotikaju se narodnopisne medje nekoliko vetev slavjanskoga naroda: za rékoj Moravoj začínaju osade česko-moravske; za Dunajcem i za Beskidami živu Poljaki; za Bodrokom začina Rus. Na jugu, kako je uže rečeno, stikaju se Slovaki s krajnimi vetvami obivateljev jugoslavjanskih. Tako predstavljaju Slovaki néko narodopisno srédišče slavljanstva, čto se zerkali i na njih jeziku. On se javlja čto spojovači članek vetve jugoizhodne i severozapadne na drevesu Slavjanov. Neviditeljnimi proměnami sliva se ugarsko-slovensko narečje na severo-zapadě s českim (podrečje nitransko), na severo-izhodě s poljskim (podrečje oravsko, sarišsko i tako dalje), i na jugoizhodě s ruskim (podrečje gemersko, sotacko i tako dalje). Ali vlastno srédnje ugarsko - slovensko narečje (turčansko, trenčinsko, liptovsko, zvolensko, hontansko i tako dalje) je neobično pametigodno složeno i ustrojeno, bogato na slovah i obdobjah, popolno i čelo v zvukah, daže (sogar) podobno naj starějšej praslavjanskoj davnovekosti. To se visvĕtljuje tĕm, ker je ljudstvo živelo po starobilih svojih običajah med gorami, v krajah samotnih, kamože ni doseglo tudjinstvo; osobito po tomu, čto narod skoro ješče ni imel vlastnoga deržavničkoga življenja i je začuval v svojem domu i v svojih pravah mnogo mladostnoga i izvirnoga. — Zato se možemo vérojatno nadjati, da ugarsko-slovensko zemljišče i narodnost, jezik i običaji moraju obsegati neocĕniteljni zaklad važnih dragocĕnosti za slavjanskoga starinoslova, narodopisca i jezikoslova.“ —

Istina! Neslovaku Slavjanu se kaže ugarsko-slovenščina kako néki rod latinskimi pismenami napisane staroslavjansčine. Ostane samo iskrena želja, da bi ugarsko-slovenski spisovatelji počeli po malu spisovati spise namĕnjene vsemu slavljanstvu cirilicoj v svojem razgovĕtnom i lahko razumljivom narečji. — Tu se ale ima dobro razlučiti slĕdeče:

Ne tĕrja se, da bi se počele vse knjige ugarsko-slovenske pisati cirilicoj, to ne; priprosto ljudstvo bi ne imelo se nadlegovati cirilicoj, nego za tisto bi se imelo v napred isto tako kako do sada tiskati čisto v njegovom narečji budi latinicoj budi švabahom; samo spisi i knjige namĕnjene književnim i prosvĕtljenim Slavjanam bi se tiskale cirilicoj.

Ne tĕrja se, da bi vsi ugarsko-slovenski spisovatelji imeli se poprijeti cirilice, nego samo oni, koji su nadehnuti i navdušeni sve-toj slogoj i uzajemnostju slavjanskoj.

Ale početi se mora, horvatsko-serbska poslovica kaže: Bez početka nima sveršetka.

Naš časnik Slavjan je vseгда prijateljsko odpert cirilicoj svoje narečje pišućim Slovakam, kako i spisovateljам kterogakoli narečja slavjanskoga: naj smatraju ga svojim vlastnim časnikom.



Ugorsko-slovensko narečje je uže samo na sebě jako podobno občeji slavjanščině, ješče podobněje bi se stavalo, ako bi se pisalo cirilicôj. Težko bi to jamačno ne bilo učiniti, město latinskih písmen bi se jednoduho stavila jim odgovarajuća písmena cirilska samo slědečimi opazkami:

Město h: hora, okruh, hluch, se stavi r: ropa, глух, округ, глух. — Město ch: hrach, strach, smiech, se stavi x: ррах, страх, смѣх. Město l': učitel', l'ud, pol'sky, se stavi љ: учитель, люд, польскі. Město ie: miera, dielo, drieve, se stavi ѣ: мѣра, дѣло, дрѣве. Město ā: svāzok, pāt, se stavi я: связок, пят.

To bi bilo blizo vse — ostale bi sicer, to se vě, ješče některe nesravnalosti, koje bi se pak časom skoro same od sebe poravnale. Trěba samo početi:

Dělo krepko početo je na polo uže dodělano!

## Sveto obredno drevo Slavjanam.

Indam arijskim, k kterim su spadali i Slavjani, je bilo v Indiji sveto i obredno drevo deblo banana i stoji obično i v naše vreme v srědě vesi, kdě se ceste križaju.

Slavjanam v Maloj Asiji prebivajučim bilo je obredno drevo bukva.

Slavjanam v južnih pokrajinah Evrope stanujučim je obredno drevo, kako je obče znano, lipa. Stoji obično v srědě vesi na teržišči blizo cerkve. V zilskoj dolině se ješče v naše vreme na cerkveni prazdnik (patrocinium-fest) slovesno i obredno rajaju, plesaju, praslavjanski visoki raji. Slovenske pěsni se često pojú o lipici, počinjuč slovami:

Stoji, stoji lipica,  
pod lipico stojo publiči . . . .  
ali: Stoji, stoji lipica  
pod lipco miza<sup>1)</sup> kamnata . . . .

Obredna pěsen ziljska, ktero obično po dokončanoj službě božjej na somenj (cerkovni prazdnik) pod lipoj stoječi mladenči najpred zapoju i ju gudci zagudu, počne slovami:

Koj<sup>2)</sup> mi lipica precvetujaš,  
der<sup>3)</sup> mi sadja ne neseš?  
Jes lipica precvetujan  
vsan ledik pobičan<sup>4)</sup> . . . .

<sup>1)</sup> miza = stol = Tisch. — <sup>2)</sup> čto, čemu. <sup>3)</sup> der = kader = kada = kogda.

— <sup>4)</sup> vsan ledik pobičan = všem neoženjenim mladenčam.

Da je lipa obredno drevo Slovincam, toga se spoménja ljudstvo ješče po céloj Sloveniji, da bi pa někdé v novjše vreme bili rajali Slovenci pod drevesam bukvoj, kako je bilo obično v Maloj Asiji, vém ja samo jeden primér. Ješče v početku tekučega stoletja se je obhadjal somenj = cerkovni prazdnik osobito slovesno i toržestveno pri podružnoj cerkvi na Humě v rožiškoj farě v Kuruškoj. Sila ljudi je se sbralo na te somenj, bil je neobično velik shod i ljudi su meně pripovėdovali, da su na tri jigre = konte = družbe rajali, jedna jigra pod lipoj, druga pod bukvoj, tretja pod jasnim nebom. — Kada sem ja tamo prebival pred mnogimi lėtami, se je obhadjal te shod ješče vsakoga lėta, pa ne več tako slovesno i ni bilo tamo gudbe niti plesa, pa lipa obredna i bukev sta ješče stale i mislim da ješče stojitě.

Slavjanam v severnjih pokrajinah Evrope stanujučim, na priměr Rusom, je obredno drevo breza, zelena ja bereza pa ne lipa; ali oni imaju jednakože jednu krasnu pėsmicu o lipici = о липинки, koja stoji v 3. knjigě Saharova na str. 42. Pervi děl sloke (versa) se trikrat ponovi, trikrat zapoje:

Ай во полѣ . . . липинка!  
 подѣ липою . . . бѣлъ шатерѣ,  
 во томѣ шатрѣ . . . столѣ стоить,  
 за тѣмѣ столомѣ . . . дѣвица,  
 рвала цвѣты . . . со травы,  
 вила вѣнокѣ . . . съ города  
 со дорогимѣ . . . яхонтомѣ.  
 Кому вѣнокѣ . . . износить?  
 Носить вѣнокѣ . . . старому.  
 Старому вѣнокѣ . . . не сносить,  
 мою молодость . . . не сдержать.

Ай во полѣ . . . липинка!  
 подѣ липою . . . бѣлъ шатерѣ,  
 во томѣ шатрѣ . . . столѣ стоить,  
 за тѣмѣ столомѣ . . . дѣвица,  
 рвала цвѣты . . . со травы,  
 вила вѣнокѣ . . . съ города,  
 со дорогимѣ . . . яхонтомѣ.  
 Кому вѣнокѣ . . . износить?  
 Носить вѣнокѣ . . . милому;  
 милому вѣнокѣ . . . износить,  
 мою молодость . . . содержать.

Примѣчаніе Эта хороводная пѣсня разыгрывается въ Семикъ и Троицынъ день, когда завиваютъ вѣнки.

## О СЛѢДАХ ПРАСЛАВЈАН.

(Надальевање.)

### О земљи Індіји.

Індіја је тако чрезобичајно родовітна, да се на кратко њена родовітност описати не може, овдѣ стојте само нѣкоји примѣри.

Растлињство расте, се зелени, цвѣти і оwoче призорѣва цѣло лѣто непрестано; мед тѣм, када нѣктерим дресам і нѣкојему гермовју листје однада на јиних садје призорѣва і опет јина стоје в нај лѣпшем і нај краснѣјшем цвѣтѣ. Нај дивнѣјше і краснѣјше цвѣтлице вију се шибковиној по величанственіх шестдесет до осемдесет чревлјев (стоп, футов) високих кокосових дресам, којих сад по санскритскі се іменује нарікелā і је права благодат уручих земель. Лѣси су полні гермовја, ктеро роді нај драгоцѣнѣјшега коренја і всаковерстнога добродішечега лѣсовја і јужнога овоча алі садја<sup>24)</sup> і како Гесіод пише: „всего тога оброді земля сама од себе много і обілно.“<sup>25)</sup>

В северној Індіји расте і сада јешче цедрово древо, по санскритскі іменовано: девадāру, по старославјанскі: дивѣдрѣво, то је: дивно древо, божје древо; в јужних предѣлах іма високо стројно древо (*tektonia grandis*), ктерога лѣс је тако тверден, прочен і терванлив, да ладја із њега постројена скоро до сто лѣт обдержі се.<sup>26)</sup> Мед нај польезнѣјше растлине індічке спада і хлогчато древо (*Baumwollenstaude*), којега індічко іме су нам уже старі Гелені забіљежілі, намреч: т а л а. „Та дресам зову се в індічком говорѣ: тала; на њих расте, како на верхѣ палмових дресам, нѣчто волненому клубку подобнога.“<sup>27)</sup> Также Плініј спомѣња та дресам на јих криво іменује: пала,<sup>28)</sup> се іма речи: тала.

Тамо расте і древо банјанско = *figus indica* по санскритскі Асбаттха, је Індом древо свето раді необичајне плодности по тому, что се тако нарамно разрасте, да једно дебло по малу цѣл лѣс направі тѣм, да спушча своје шибке веје до земље і кдѣколи се вершичек земље дотекне, пожене корен, із којега опет ново дебло израсте, ктеро опет своје веје на все страні разширја і к земљи спушча і направі тако једно дебло цѣл лѣс, в ктером су ході, дресамреді, придворі, облукі покриті вејамі, да в сѣнцѣ једнога такога дресам се може сѣнчити і почивати веч тисуч људі.

„ . . . . велика дресам, од којих једно, како Неарх приповѣдује, нѣкада обѣнчи просторіју пет плетрен, тако да бі се могло

<sup>24)</sup> Bohlen 1, 38. — <sup>25)</sup> Гесіод: Дневі і дѣла слока 117. — <sup>26)</sup> Bohlen 1, 38. — <sup>27)</sup> Арріан Інд. 7. — <sup>28)</sup> Пліні. 12, 6. — <sup>29)</sup> Bohlen 1, 39.



и десет тисуч људи смјстити под сјенцој једнога дресеа, тако велика су та дресеа.“<sup>30)</sup>

„В Индији расте много памјтигодних дресеа, мед којими је једно, ктеро своје веје спушча навдол, и ктеро има листје не менје од шчита. Онесикритос, ктери дежелу Мусиканову, . . . . точије описује, спомјња нјка велика дресеа, која имају веје дванајет локет долге, које се онда ушћбну и навдол расту, како да би биле скривљене, докле се не дотекну земље. Онда расту в земљу, пожену коренине и расту опет деблом, пенњем, од ктерога се веје опет скриве и ушћбну и нов корен пожену, на то опет једен и тако даље; тако да једно једино древо се разрасте в пространу вејнасту стреху подобну шаторју стојечему над многими столбами.“<sup>31)</sup>

Исто тако красне су индичке цвјтлице. Ако нјкада од вручине изгледа земља како посмодњена пустиња, и нај само једну ноч рахло подежује, в једној ночі се покрије покрајина нај краснјшими и пријемно дшечими цвјтлицами.

Индија је нај сrechнјша дежела и богата особито по тому, что има всаке године, всакога рока, по двј лјтинј, је двапут полјтје и двапут пријетна индичка зима и се по двапут сјје и по двапут женје. В обче стј в Индији обј двј лјтинј родовитнј, ако би пак једна можебити се обнесла слабо, је пак друга издатна. Живежа се толико придјла, да га имају људи всјгда доста; тако то описују стари списователи земљу Индију.

„Овдј има всаке године, всакога рока, двапут полјтје и двапут жетву и мед нјима је зима и тада дују, пшјају, ветрови северо-западни; о часј нашега нај кратчајшега днеа је тамо в Индији топло и морје је плавно.“<sup>32)</sup>

„Ератостенес прави, да Индија овлажује и поплављује се полјтними дежјами. Мед тјм дежеванјем сјје се лен и просо и сесам и сорочинско пшено (*Reis*) и бер, о зимном временј пак пшеница, јечмен, стручовје и јино сочивје сојестно . . . . Да је Индија тако богата, мисли Мегастенес, извјра из тога, что је двојна лјтина, како и Ератостенес каже, да се сјје једенпут по лјтј, другипут по зимј, тако и дежује. Ни га намреч лјта, да би в објх лјтинах ничеса не дежавало, одтуда извјра толика родовитност по тому, что су пољане непрестано овлажене.“<sup>33)</sup>

Нај обширијше описује то Диодор<sup>34)</sup>: „Индија има много високіх гор полних различнога пољеснога лјсовја исто тако немало пространих родовитних равнин јако красних и рјкама овлажених. Нјве се вечји дјл поплављају, ради тога оброне двојну лјтину в годињ . . . . Кромј жита, хлјба, расте в Индији также просо по тому, что

<sup>30)</sup> Арриан Инд. 11. — <sup>31)</sup> Страбо стр. 694. Плинј 12, 2. (11.) — <sup>32)</sup> Плинј 6, 17. (21.) — <sup>33)</sup> Страбо стр. 690. 693. — <sup>34)</sup> Диодор 2, 35. 36. 16.

се нїве радї многїх рѣк тако лехко овлажавају, даље ізвертно сочивје і сорочинско пшено і бер і јешче веч такових растлїн со-  
 јестнїх . . . . Зато јешче никада нї било в Индїї лакоте, како се  
 приповѣдује, в обче да никада нї недоставало се обичнога живежа.  
 Има овдѣ vsакога лѣта двојно дежевно врѣме, једно в поздној же-  
 сенї, када је овдѣ, како в јїнїх земљах, врѣме, да се жїто сѣје,  
 друго о крѣсї, када се сѣје сорочинско пшено, бер, сесам і просо.  
 В обче стѣ в Индїї обѣ тѣтнї добрѣ, ако бї пако једноч једна  
 лѣтина бїла слаба, је онда друга іздатна . . . . Также растлїне і  
 коренїне, које дївје расту в мочвїрїах су неизказано сладке і служе  
 обївателѣм обїлнїм живежем. Пољане су цѣло лѣто родївној водој  
 овлажене толіко рѣкамі колїко дежем, ктерї по лѣтѣ vsаке годїне  
 се влече поредом од једне до друге покраїне . . . . Индїја је пре-  
 красна земља по тому, что ју претакају многе рѣке і радї тога  
 се пољане в нѣкојїх країнах поплављају і овлажавају і жїто  
 vsако лѣто по два пута прїзорѣ. Жївежа се толіко прї-  
 дѣла, да га имају лїудї vsегда доста. Приповѣдује се, да в тој  
 родовїтној земљї никада нї било драготе нї неуроде. Овдѣ има  
 также злата, сребра, желїза, брона і многоверстнога драгога ка-  
 менѣа. В обче има в тој земљї vsаковерстнїх драгоцѣнїстї, по-  
 хутек і наслад.“

Нї краснїјше, родовїтнїјше і боље земље на вес-ољном  
 божјем свѣтѣ, од земље Индїје, зато се спомѣнїа в пословицах  
 рускїх і в једној згодовїнско-земљепїсној пїснї ілїрско-словенској,  
 да је Индїја бајечно счастљїва земља, і се поје:

О Индїја, о Индїја!  
 тї сренчна дежелѣа,  
 кјер двѣбартї в лѣтѣ  
 пшеница нерзорѣ,  
 кјер двѣбартї в лѣтѣ  
 пшеница нерзорѣ.

Мѣста і покраїне спомѣнїмо само нѣктере. — Памѣтїгодно је,  
 да нај славнїјше земље і мѣста су Индї радї іменовалї свѣтлїмї  
 алї святїмї, на прїмѣр:

Покраїна Касмїра северно од властнога Хїндостана лежеча је  
 једна од нај родовїтнїјшїх покраїн свѣта, і ју зато іменују по-  
 земельскїм рајем. Обївателї су індїчкога народа, говоре і тепер  
 наречје санскрїтско, су лѣпо израшчени, јако ізкуснї і кроткї, су  
 сїцер спрїјелї вѣру мохамеданску, па не гледеч на то имају до  
 сто по індїчкој вѣрѣ светїх мѣст, каможе се ходї на божїї пут.  
 Индом је цѣла дежела свѣта. Касмїра, то је земља свѣтла.  
 Кас намреч помѣнї: свѣтїтї; і горовје Гравкасас хоче речї

толико, како свѣтло горовје.<sup>35)</sup> Главно мѣсто Касмире се зове: Срѣнагара, то је: свето мѣсто.

Недалеко од садајнога мѣста Бенарес лежи мѣсто Патна нѣкдајно срѣдшче државе Прасијов, ктеро се на спомѣниках такоже именује: Срѣнагара = свето мѣсто. Место Бенарес се зове по санскрѣтски: Варанаѣи, в старѣх писмах обичијје Каси: свѣтло, свѣтоенто мѣсто.

В Пенджабѣ, до камо је прѣшел на својем походѣ Александер Македонски, спомѣнја се и велико мѣсто Певкела и покрајина Певкелска, сада се именује Пукхולי. „Певкела велико мѣсто на Индѣ — в покрајинѣ Певкелској.“<sup>36)</sup> То име се наскитне и в покрајинах од Славјан облудњених.

В Пенджабѣ и подлуг Инда се наскитну нѣктера имена имајуца коренѣту словку — м'з — али када слѣди твѣрд согласник: м'с, = маз, мас, мѣсто којега су стављали старогеленски списователи смѣсом сада: мас, сада мес, сада мус; така поименованја су: Масака, Мезарес и Мусиканос. — Масака је било велико, нај веће мѣсто Масаканов, кдѣ се је наша и влада. „По рѣкѣ Кофес прѣде Индос. Земљу мед тѣма двѣма рѣкама обитавају Астакени, Масијани, Нѣзаји и Гѣшасији, кдѣ се разпростира земља (М) асаканова, кдѣ лежи Масака царско стo-лично мѣсто дежеле. — Масака нај веће мѣсто Масаканов, кдѣ се најде влада.“<sup>37)</sup> — Арриан пише неточно и несловоизпитно, да су се обиватели Масакѣ звали Асаканами, они су се недвојбено звали од мѣста Масакѣ Масаканами али Масакванами.

Масака било је велико и сиделно мѣсто владе, по староруски се то рече: Масака была мѣстам мати, али: матушка Масака.

В тѣх крајах Инда се спомѣнја и владар Мусиканос<sup>38)</sup> и рѣка Мезарес.

Оток Патала и прѣлежеча покрајина Паталене. „Индос рѣка направѣи троуглати остров, ктери се по тамошњем говорѣ зове Паталој.“<sup>39)</sup> „Патала лежи мед устјами Инда, је покрајина троуглата обсегајуца 220.000 ступињ, кораков (44 мил).<sup>40)</sup> Санскрѣтско слово Патала значи по нѣмечки: Niederung, по славјански: Подолье.

Индѣчки полооток лежеч од рѣке Нербуде јужно се је именовал в језѣку обивателјев: дахинос,<sup>41)</sup> по санскрѣтски: дакшина, сада Декан, обивателје су звали: Дахинабадес, по славјански: Декавци.

<sup>35)</sup> Bohlen I. 5. 6. 12. — <sup>36)</sup> Страбо стр. 698. Арриан Инд. 1. Поход. Алекс. 4, 21. 28. — <sup>37)</sup> Арриан Инд. 1. Поход Алекс. 4, 23. 26. — <sup>38)</sup> Арриан Поход Алекс. 6, 15. — <sup>39)</sup> Арриан Инд. 2. Поход Ал. 5, 4. — <sup>40)</sup> Плиниј 6, 21. (23.) — <sup>41)</sup> Periplus maris Erythr. стр. 170.

## О обивателѣх Индіје.

Једно од најстарѣјших људствѣ је људство индичко. Инди су славни уже од нај давнѣјших времен ради своје високе просвѣте, ктера се је разпространѣвала од них к ближним народам. По мишнји старих списователѣв су били Инди в Индіји прѣвоселци и су мирно и свободно живели малознани европскому свѣту под својими царьами до доба Александра Македонскога, ктери се је привојевао до Индіје и то до Пенджаба и до осталих покрајин рѣке Инда лѣта 327. пред Хр. Од тога доста позднога часа почињу се в обче речено, геленске вѣсти о Индіји ширити; але то, что приповѣдају списователѣ геленски, сега в далеку старину индичку по тому, что је тамо од старине все непремѣно установљено, просвѣта, состав державни, народни обичаји и тако даље тако да, что пишу о часѣ Александра Македонскога, вѣла в обче и о давној минулости индичкој. Богатѣјше и извѣрно старѣјше вѣсти о Индіји нам пружа удивително богато и великолѣпно словство санскритско сегајуче в глобоку стародавност, на примѣр законик Ману и кнѣге осталих вѣд.

Старі списователѣ геленски и латински се дивом диве огромној људнатости народа индичкога твердечи, да су Инди јамачно нај људнатѣјши народ, колико вѣмо.

„Ако би нѣкто хотѣл спочитати вса племена и мѣста те земље, би се увѣрил, да су безчиселна.“<sup>42)</sup> „Приповѣдује се, да Индіја је јако пространа и также од многих и различних народов обљудњена.“<sup>43)</sup> „Число мѣст индичких не може се точно казати ради множинѣ нихове. В Пенджабѣ се је пообластѣл Александер М. тридесет седем мѣст, од којих су имеле нај меньше не менје од пет тисуч обивателѣв, многе пак веч од седет тисуч.“<sup>44)</sup> „Инди јамачно нај људнатѣјши народ, колико вѣмо.“ — „Тракиско људство је мед вѣми људствами нај вечје, само индичко је јешче људнатѣјше.“<sup>45)</sup>

И тепер, что је обче знано, је Индіја поразмѣрно густѣје обљудњена, него ктеракولی держава европска. Особито в нѣкојих покрајинах је људнатост необично велика. Мѣсто Бенарес има веч обивателѣв, него ктерокولی мѣсто европско, ако се изуземе Париз и Лондон. В покрајинѣ Бурдман су начитали пред нѣколико лѣтами на једној четвероуголној англѣчкој милѣ веч од шест сет (600) особ, медтѣм, ко в јако обљудњеној Англѣји помѣрно, сплош, једном 200 али в нај људнатѣјшеј покрајинѣ, в области „Lancaster-skoј“ тољко 476 особ живи на једној четвероуголној англѣчкој милѣ.<sup>46)</sup>

<sup>42)</sup> Плин. 6, 17. (21.) — <sup>43)</sup> Диодор 2, 38. — <sup>44)</sup> Арриан Инд. 10. Поход. Ал. 5, 20. — <sup>45)</sup> Геродот 3, 94. 5, 3. — <sup>46)</sup> Bohlen I. 50.

Инди не спадају всі к оној истој задругѣ али родовинѣ народо-  
в, једен нѣх главни дѣл спада к родовинѣ наро-  
дов индоевропскихіх, други главни дѣл спада к  
черницам. „Ну много је индичких племен, која такоже не говоре  
они істи језик, измед нѣх су нѣкоји кочовнікі, скиталице, јині нису.“<sup>47)</sup>

Индоевропске народе, на примѣр Меде і Бактријане іменује  
Геродот<sup>48)</sup> Аријами, праствара књиѣга индичких законов Ману<sup>49)</sup>  
іменује Инде индоевропске задруге Арјас, што значи по нѣмечки:  
Ehrwürdige, Ausgezeichnete, по славјански: Славни, Славјани.

## О Индах аријскихіх.

Инди Арјас су високи, тенки, лѣпо і сомѣрно израшчени па мало-  
мочни і тако необично нѣжни, да Европејец, како приповѣдују многи  
новѣји путнікі, нѣх рукојетіј, балчаков али держајев на мечѣ ни могл  
се послужити; обличја су блага і полнога, тѣпо округлога; нос імају  
малко накривљен, устнице полне па не забрекле, не запухле, полт  
малко насмуглу, черномањасту, особито је то мед горалами; по ев-  
ропски бѣли се најду људи вишјим чінов посебно, ако живе по  
дворјански.<sup>50)</sup>

Стари Гелені су уже од стародавна Ариас-Инде обдівовали раді  
нѣхове високе просвѣте, која је јако зајимава і повабна заволу старо-  
давних обзвластних і одличних обичајев і величанственых і тепер обстоје-  
чих зградаб. І тепер в наше време жарі се і блішчі до нас і просвѣт-  
љује нас нѣх необична благонравност, нѣх премудро законительство і  
нѣх висока просвѣта.<sup>51)</sup> Скоро згодиовинско је доказано, да је просвѣта  
із Индіје се разпростерла в Египт, в Малу-Асију і в Геладу.<sup>52)</sup>

Инди Арији су се дѣлили уже в најстарѣјшеј давновекостві на четіри  
чине, али сталішче.

Перви чин су чинивали: Брахманас = Болъарі = Великаші;  
други чин: кшатријас = војакі; трети чин: вісас али ваісјас = се-  
љани і четврти чин: судрас = проміслѣніці.

Раздѣлованје народа индичких Аријев на те четіри чине сега в тако  
глобоку давновекостві, да се нічеса не вѣ, када су ті чині се упелъали і  
да се само приповѣдује, да јих је разодел сам Брахма. То раздѣло-  
ванје је тако старо, да је на тѣх четірех чинах основан вес-ољен  
состав державні, цѣла державна управа, все вѣде, уметности і вес про-  
місел, вса вѣра і цѣл способ живљенја народнога. Спомѣнијају се ті  
чині в старих индичких списах несчислено многопут, па се спомѣнијају  
всегда непремѣно само они істи четіри чині с оними істими іменами, с оној  
істој управој і с оними істими должностъами і се приставмъа: да перви

<sup>47)</sup> Геродот 3, 98. — <sup>48)</sup> Геродот 7, 62. — <sup>49)</sup> Ману 2, 22, 10, 45.  
— <sup>50)</sup> Bohlen 1, 47. — <sup>51)</sup> Bohlen 1, 1. — <sup>52)</sup> Bohlen 1, 4.



чин, брахманški, je naj izveretniji i naj slaviji; drugi, vojacki, da je naj silniji; tretji, selški, da bogatstva nabira i četverti, promislenički, da preživi se od tr̄x višjix činov.<sup>53)</sup>

(Se nadaljuje.)

## 0 slově mesesen.

V Vestnikě, prilogě k Zorě izhadjajučej v Mariborě, je pomeščen slovoizpitni članek o slově ilirsko-slovenskom: mesesen. — To slovo pa ni zanimivo samo v obzirě slovoizpitnom, nego veliko već v obzirě zgodovinskem i narodoslovnem. Radi toga stoj ovdě dopolnek k onomu članku stojećemu v Vestniku.

Mesesen imenuju Slovenci drevo imajuče město listja jigle; Staroheleni su ga imenovali točno po tom: oxye = jiglaste od korena: oxys = oster, jiglast; po latinski se zove: larix; po ruski: листовица město: карачай ali: негла, хвойное дерево; po česki: modrin. Toliko o slovoizpitnom značenji ilirsko-slovenskoga slova: mesesen,

Važnje se kaže to ilirsko-slovensko slovo: mesesen v zgodovinskem i narodoslovnem obzirě, kako ga jako zanimivo popiše veleučeni starohelenski zemljepisec Strabo rodjen v městě Amasiji v Malojasiji, koji je živel o vremeně rođjstva Krist. Čto on, Starohelen, piše o tom slavjanskom slově i njegovoj zgodovinskoj i narodoslovnoj važnosti je toliko zanimljivije, jerbo se njemu nikako ne može očitati, da bi bil on nekak Panslavjan.

Strabo piše v svojem zemljopisě na straně 572. tako-le: Některi „stari učenjaki deržeč se stare pověsti misle, da su Mysjani (*Mysoi*) od plemena Lydijskoga. Oni opiraju se na slovoizpit (etymologiju) imena: *Mysus* po tomu, čto su Lydji tako imenovali drevo *oxya*; drevesa *oxye* namreč rastu pogusto na olympě, kamože su Lydji tako imenovane desetnike naseljevali. Potomki těh desetnikov su pozdněji Mysjani (*Mysus*), kteri su na te način svoje ime dobili od dreves *oxye*, ktere Lydje imenuju *mysus*. To priča i sve-doči, i govor Mysjanov, kteri je slučen iz jezikov lydijskoga i frygijskoga . . . Čto se o Mysjanah i Frygjanah pripověduje je vsakako i jamačno, starěje od vojne trojanske.“ Tako Strabo.

Iz toga slědi:

Heleni su imenovali hvoje, drevesa jiglasta, po helenski: *oxya*. Lydji i Frygji v Malojasiji prebivajuči su ih imenovali po svojem: *mysos*.

<sup>53)</sup> Bohlen 1, 28.

*Mysos* ni slovo helensko, nego lydijsko i frygijsko, to je, ilirsko-slovensko: *mesesen*, po praslavjanski: *mysosen*.

Dreves *mysos* je mnogo raslo v polesji holma (*olympa*) *mysijskoga*.

V to polesje su Lydji naseljevali svoje desetnike.

Te lydijske desetnike su Lydji zvali po drevesah *mysos*: *Mysos*, *Mysjanami*.

Lydji i Frygji ne služeč se helenskoga, nego slavjanskoga, slova *mysos* su bili nedvojbeno Slavjani o čem je i mnogo jinih dokazov.

Da su ale *Mysos* = *Mysjani* bili Slavjani imamo tri svedočebe; njih poimenovanje: *Mysos*, *Mysjani* izvira iz slavjanskoga slova: *mysos*; oni su naseljenci, desetniki, slavjanskoga plemena lydijskoga; oni su govorili govorom složenim iz slavjanskih narečij, lydijskoga i frygijskoga.

Slovo sadajno: *mesesen*, je glasilo izvorno *mysos*, kako Strabo piše; v slēdečih vremenah je to slovo polučilo koncovku mužskoga spola na *en*: *mysosen*, čto se je slučilo i jinim slovom, na primēr: *kami*, *kamen*; *plami*, *plamen*; slovo *mysos* je polučilo ale i koncovku spola ženskoga na *na*: *mysosna*; odmetnivši pervu slovku glasi: *sosna*, kako je obično v hovatsččinē; Slovenci pak mēsto: *mysosen* govore: *mesesen*.

Čto se tako pripovēduje o narodnosti i zgodovinė Lydjev Frygov i Mysjan je vsakako starēje od vojne trojanske, uči Strabo, ktera se je vojovala od lēta 1193. do 1183. pred rodjstvom Kristovim. —

## Kratke vēsti.

Iz Zagreba je nam dobro došla tamo tiskana malička knjižica s naslovom: Блескавци и праскавци, imajuča samo 35 stran v dvanajsterki i obsegajuča večji dēl samo pēsmice osobne, sukromne — i nam je vendar prijetna po tomu, čto je tiskana v smislē uzajemnom nēkoliko latinicoj, nēkoliko cirilicoj. Naslov je tiskan cirilicoj, onda na pervoj stranē stojitē abeceda i azbyka jedna poleg druge i dvē pēsmici takže cirilicoj tiskane. Posebno nam je ta knjižica draga, jerbo nam dokazuje da počne se upeljevati poleg latinice cirilica i v Horvatskoj, imenito v Zagrebu, pa ne samo v Sloveniji. Samo nēktere redke postavimo semo iz te knjižice:

S mrtvou narodostou narodu umreti  
ked' ona obživne i on k Slave let'i,  
a slava naroda hodna je obet'i.

M. J. Hurban 1849.

*Naj sigurnija pobjeda.*

Niti vikom niti šumom  
več v ješt'inom ili umom

nadjačat češ dušmanine  
drage svoje domovine. —

**Iz Slovenska** se nam piše za našu slavjansku reč jako ugodna vēst, da Slovaki dosta lahko ponimaju članke stoječe v „Slavjanu“ pod zaglavjem: О слѣдах праславян и то tako lahko, da budu menje čutili potrebu vseslavjanskoga slovarja, kteroga se nam do nině ješče nedostava. I tu potešiteljnu spravu nam pišu v narečji ugorsko-slovenskom i to — cirilskimi pismenami. Ne možemo se zderžati, da bi ne pokazali priměr takoga ljubopitnoga jezika i pravopisa, kako je uže v prvom početku lahko razumljiv i bude, to se vē, po malu ješče razumljivěje všem Slavjanam.

Tako-le izgleda :

Благороди пане!

Читајуц чланок „О слѣдах праславян“ тешил сом са, же як такато реч буде в южнославянскеј литературе, и нам горноугорским Словаком nebude тјажко реч ту розумѣть. В чланкох „Славяна“ тоуто речоу писаних будеме менѣй цитить потребу вшеславянскогo словника (lexicon), алебо частейших немецких алебо иних славянских слов в затворке (v parenthesi) . . . .

Serdečno Vas, blagorodni pane! pozdravimo stupivšega v kolo cirilicoj pišućih spisovateljev s l a v j a n s k i h. —

**Iz Němečkoga Gradca** piše mlad rodoljub med ostalim slēdeča :

О славјанској узајемности.

Да тако не придемо даље, ако би свако племе хотѣло имѣти свој посебен всеславјанскі книжевні језик и зврчати воду само на свој млин: то лажко всак увиди. Како је могуче домољубу весело дѣлати за свој народић, в ктером се је народил, ако га тере завѣст, да његово неузајемно дѣло не може имѣти такога успѣха, какога би имѣло при вечем народѣ. Да Славјани смо в том озирѣ много замудли, треба нам своју замуду поправити, треба нам јиначе и узајемнѣје радити, како до сада, треба мисел узајемности дејанско извести, не само санјарити о њеј. Причети треба нам при том, что нам в том смислѣ уже обстоји, намреч при листѣ „Славјанѣ.“ Да је он свакому за словствени напредек славјанства трудечему се домољубу добро дошел: тога ми не трѣба овдѣ понављати, само наручујмо се на њега в обилном броји, подпиражмо га, да се по могучности даље шири; пишімо в те славјанскі лист в својем наречји на цѣрилицој и узајемно. Особито учеча се славјанска младина да схвати мисел узајемности и радѣ в том благом смислѣ. Када в градових, кдѣ влада језик неславјанск, се состану младичи разних славјанских кменов, нек се не одтудје својему народу, него нек се пријателско схадају в славјанске читавнице, да се мед себој ближје упознају и дејанско уче и ваде се узајемно по славјанскі се вести, говорити и писати . . . .